

LA CATALANA LLENGUA

ELISENDA PINEDA

amb il·lustracions de

KAP

arallibres

Primera edició: abril del 2024

© Dels textos: Elisenda Pineda Traïd, 2024

© De les il·lustracions: Jaume Capdevila Herrero (KAP), 2024

© D'aquesta edició:

Ara Llibres

Carrer del Perú, 186

08020 - Barcelona

www.arallibres.cat

Direcció editorial: Joan Carles Girbés

Edició: Gerard Espelt i Raquel M. Martínez

Edició de taula i producció: Mònica N. Irún i Neus Duran

Correcció: Gemma Garrigosa Alegre

Disseny de coberta i interior: Anna Juvé

Impressió: GraphyCems

ISBN: 978-84-18928-91-8

Dipòsit legal: B 5378-2024

Tots els drets reservats als titulars del copyright.

Als meus pares, a en Sergi i a en Guillem.

ELISENDA PINEDA

El conreu d'una llengua no es pot abandonar mai.

POMPEU FABRA

ÍNDEX

Introducció:	13
Una llengua per no parlar-la	
Capítol I:	21
El català, caràcter llatí	
Capítol II:	39
Lo pus bell catalanesc	
Capítol III:	65
1714: ni lliures ni morts	
Capítol IV:	97
<i>Que se consiga el efecto sin que se note el cuidado</i>	
Capítol V:	121
La Renaixença, una cosa una mica tensa	
Capítol VI:	159
Pompeu, que bé que ho feu!	
Capítol VII:	183
Qui gemega ja ha rebut	
Capítol VIII:	231
<i>Todos los catalanes son una mierda</i>	
Capítol IX:	265
A camí llarg, passa curta	
Capítol X:	281
Ja soc aquí!	
Capítol XI:	297
Els anys noranta	
Capítol XII:	305
Si parles català, ets un adoctrinat	
Epíleg:	315
Si no el parles tu, no el parlarà ningú	

INTRODUCCIÓ

Una llengua per no parlar-la

Tenim mala peça al teler. Aquest llibre no pretén fer una anàlisi alarmista de l'estat de la llengua catalana, però cal mirar la veritat als ulls com qui mira al metge de capçalera sabent que li traurà la sal i els greixos de la dieta.

—Doctor, és greu?

—Té vostè les artèries com l'AP-7 un dimarts a les vuit del matí.
No anem bé.

El català està passant una etapa hostil, s'ha endinsat al túnel dels mastegots i li estan propinant unes clatellades tan descomunals que cada nit ha d'anar a dormir amb les orelles vermelles com pebrots.

La nostra llengua continua patint els embats d'un estat que juga a la repressió constantment sabent-se guanyador de totes les batalles. Lluitar per salvar-la és esgotador, exasperant, però cal fer-ho, i cal fer-ho des de la militància constant, la divulgació i la tossuderia.

Aquest llibre parla de la història del català, des del *Llibre dels jutges*

fins als nostres dies, i evidència que l'idioma va néixer predestinat a ser l'ase dels cops i a sobreviure gràcies a la transmissió convençuda dels seus parlants.

Al llarg del primer terç del segle XXI els Països Catalans han viscut episodis convulsos en l'àmbit polític, jurídic i social. Ens hem engrescat com cadells amb promeses de llibertat i, en contrapartida, hem rebut de valent. La desinflada ha estat tan extraordinària que s'ha passat de cridar «Desperta ferro» a permetre que s'aprovi una llei que obliga a impartir un vint per cent de les classes en castellà.

Però el problema és que només un de cada quatre joves fa servir el català habitualment. Un de cada quatre. Voluntàriament. Sense que ningú els hi obligui.

L'ús del català s'ha desplomat de tal manera que en els últims anys s'han perdut més de mig milió de parlants. El retrocés en l'ús de la nostra llengua és preocupant i més encara quan des d'Europa se'n denega l'oficialitat.

El català ens dona identitat. Som catalans perquè parlem català i aquesta és la mare dels ous. Si desapareix el català, desapareix la nació i les engrescades cada tres-cents anys, una possibilitat que fa posar ullets als qui no els interessa que existeixin els Països Catalans.

El català ha sobreviscut gràcies a la transmissió oral que se n'ha fet, una transmissió que estem perdent voluntàriament sense l'ajut de ningú.

Aquest llibre no busca conèixer els motius d'aital desastre ni analitzar amb detall quin és el futur que li espera a la nostra aimada parla. Aquest meravellós volum que ara vostès sostenen entre les mans i que, esperem, no els faci adormir els braços convidant-los a tancar-lo i anar a TikTok, els farà viatjar per la història de la nostra llengua amb una mirada optimista i engrescadora que farà enamorar, fins i tot, als que van demanar el vint per cent de classes en castellà. No ens hi posem per poc!

L'objectiu d'aquest relat és divulgar i fer veure amb la perspectiva dels anys la feina ingent que han fet els nostres avantpassats per revifar la nostra llengua en moments en què el mossèn li administrava l'extrema uncio. És un homenatge a totes aquelles persones que al llarg de la història han pedalat fort perquè avui dia ho fem nosaltres, agafant el relleu d'aquesta responsabilitat que desgasta, esgota, però que a la vegada és tan necessària.

Això que llegiran a continuació també vol ser seductor, engrescador, motivador. Parlar català és una feina que hem de fer nosaltres, no la podem posposar, perquè perseverar en aquesta lluita va de saber-se reconèixer en el món, de respectar el llegat de les nostres mares, de sentir-se d'un lloc.

Facin servir el català dels seus pares, emprin dites i refranys, recuperin la parla de la seva terra, filin paraules en desús, enriqueixin els seus coneixements i comparteixin-los amb els altres, no tinguin por de ser i siguin sense vergonya!

I si, per aquelles coses que té la vida i el destí del catalanoparlant, es troben amb algú que els increpa per parlar la seva llengua a casa seva, no oblidin mai les paraules d'un savi que digué:

«Los catalanes tenemos un idioma propio, que es el catalán, que viene de les Homilies d'Organyà, que son una especie de sermones antiquísimos —mucho más antiguos que El Quijote, que no te digo que no esté bien, pero tan bien, tan bien, tampoco está—. Luego tenemos un movimiento arquitectónico propio que es el modernismo, que lo presentaba todo un poquiiiito torcido con flores y señoras onduladas y cuyo máximo representante es Gaudí, que de bueno que era, pues mira, lo van a hacer santo. Y luego, lo que sí que tenemos es más vocales que vosotros. Tenemos a, ə, e, è, i (solo tenemos una, es una lástima), ò, o y la u. Y después está lo del seny i la rauxa. El seny sería lo equivalente a la razón y la rauxa pues lo que equivale a la locura, lo tenemos por separado y junto, todo en uno, ¿me entiendes lo que te quiero decir? ¡Fíjate si tenemos cosas! Yo entiendo que jode, ¿eh? ¡Pero es lo que hay!».

Josep Lopes,
Plats bruts

Hola, Cati!

La meva mare es diu Norma, té 52 anys i... és literal que compleix tots els punts del *boomer*: la seva xarxa social preferida és Twitter (l'any passat era Facebook, és que quina vergonya!), els *findes* que estic amb el meu pare m'envia missatges de bon dia amb fotos de bebès dins de testos i gira-sols al cap i, segons ella, el millor tema que s'ha fet mai en català és el «Boig per tu». O sigui... QUÈ?

A veure, que jo amb ma mare em porto, eh? Però tampoc em porto tant. O sigui, és en *plan*... és ma mare, saps? Tampoc la conec tant. Vull dir que a vegades em pregunto com devia ser de jove i tot això. Com era amb el meu pare, amb les seves amigues... No sé...

No és que no parli amb ma mare, eh? És que quan parlem no ens expliquem aquestes coses. Ens expliquem coses com més superficials: com ens ha anat el dia, què hem fet... però res més. Obvi que no li explico si em mola algú o si l'he *liat*. I ella tampoc m'ho explica.

A veure, que ara semblarà que tenim com una relació rara i no és això. Tenim un rotllo com molt normal; les meves amigues també el tenen amb els seus pares, jo què sé. I també hi tinc coses en comú, com, per

exemple, el gust pels *lookets cuquis*. Ella no llença mai res i té un armari increïble. És veritat que hi ha algun top que dius: Perdona? Però, així, en general, té bon gust. I uns *outfits* dels vuitanta que *BUENO*.

De fet, aquest dissabte he d'anar a un concert amb la Juls i he *pillat* una granota de color blau de la Norma que FLIPES. Preciosa. Amb una samarreta i unes vambes, aniré perfecta. Mentre me l'estava emprovant ha entrat a l'habitació i s'ha quedat en *plan...* QUÈ?

Què de què?, li dic jo. I m'ha dit que si la granota tenia una història o jo què sé què. TOTAL, que ha vingut a fotre'm la xapa de la vida.

—Aquesta granota és de quan tenia deu anys.

—Perdona?

—Sí. Del 1982.

—Doncs em queda *súper*, no?

—Una mica estreta, pel meu gust...

—Ai, mama..

—Era la roba que duia quan vaig protagonitzar la campanya de normalització lingüística que va fer la Generalitat de Catalunya.

—WHAAAT?

—El que sents. Vaig ser la imatge d'una de les campanyes publicitàries més importants per impulsar el català.

—Totxíssim!

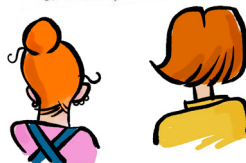
—Sí, totxíssim!

—Podem dir que quan tenies deu anys estaves en el teu *prime*, mama!

—No sé què dius.

—És igual. I com va anar, això?

—Catalunya i l'Estat espanyol sortien de la

dictadura de Franco, quaranta anys molt foscos on les llibertats identitàries estaven absolutament anul·lades. El català havia sobreviscut gràcies a la transmissió popular, però no pas perquè s'ensenyés a les escoles, es llegís als rètols del carrer o s'usés a l'Administració pública. Franco tenia tots els cromos de l'àlbum de la repressió i, quan estira la pota l'any 1975, comença un procés que anomenen la Transició. És aquí quan entra en vigor un nou sistema de govern que es diu monarquia parlamentària, on hi ha un rei, que és el cap de l'Estat, i un govern escollit democràticament que pren decisions. Al mateix temps s'elabora una nova constitució que, en principi, ha d'aglutinar les sensibilitats i els drets de tots els espanyols.

»A Catalunya es restaura el govern de la Generalitat i torna en Josep Tarradellas, que s'ha passat 40 anys a l'exili, per presidir-la provisionalment. Després de la mort del dictador tenim un país per construir, i una de les estructures que cal aixecar de nou és la llengua.

»És cert que la nova Constitució espanyola recull que el català passa a ser llengua cooficial juntament amb el castellà, però no podem oblidar que són dos idiomes que conviuen i que no parteixen de la mateixa casella: n'hi ha una que està minoritzada i cal impulsar-ne l'ús.

—I és per això que fan la campanya de normalització lingüística...

—És clar. Per Sant Jordi de l'any 1982 la Generalitat de Catalunya, que aleshores ja presideix Jordi Pujol, engega una iniciativa que convida a fer ús del català a tot arreu i que té un lema que es fa famosíssim: «El català és cosa de tots».

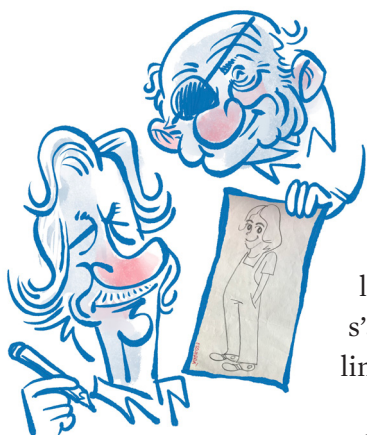
—I tu, què hi fas?

—Doncs jo soc la Norma, la cara de la campanya. Tot el país estava empaperat amb la meua imatge: marquesines d'autobús, enganxines, diaris...

—Va!!! No m'ho crec!

—T'ho prometo! La campanya tenia com a objectiu

animar la gent a recuperar el català a través d'unes vinyetes que havien fet en Lluís Juste de Nin i en Tísner. Va ser la primera campanya institucional de sensibilització sobre l'ús de la llengua de la Generalitat i, un any després, s'aprovava la primera llei de normalització lingüística.

—I, això, per què no m'ho havies explicat mai?

—Tampoc no m'ho havies preguntat mai, Cati. El català sempre ha estat una llengua minoritzada que ha arribat als nostres dies gràcies a la feina ingent de moltes persones que han lluitat per preservar-la.

—No n'hi deu haver per a tant!

—No? Doncs ajuda'm a fer el sopar que avui t'emportes de regal una classe d'història. I apaga el mòbil; ja hi parlars demà amb la Juls.

—Ai, mama...

—Ni mama ni mamu!

